

EU ETELÄ- POHJAN- MAALLA

Kasvua kiertotaloudesta ✦ Kestävä tulevaisuus ✦ Ilmastotekoja maakunnasta

Sisältö

- 3 Vihreää siirtymää
- 5 EU-tietokeskuksesta kuuluu
- 6 Euroopan vihreän kehityksen ohjelman avulla kohti ilmastoneutraalia Eurooppaa
- 9 Ilmastotoimet suuressa roolissa alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa
- 10 Pakkauksesta pantti? – Muovin kierrätys kaipaa yhä kehittämistä
- 12 Kiikarissa arjen ratkaisuja maatalouden hiilipäästöjen hillintään
- 14 Puurakentamisen kestäviä käytäntöjä talteen Etelä-Pohjanmaalla
- 16 Luonnon hyvinvointia palauttamassa – Suojelualueet biodiversiteetin varjelijoina
- 18 Lauhanvuoren kansallispuisto mukana mittavassa suojeluhankkeessa – Metsäpeura palautetaan alueelle parin sadan vuoden tauon jälkeen
- 20 Vuosi 2021 kiinnittää katseet rautatieliikenteeseen
- 21 Suomen päärata merkittäväksi myös Euroopan laajuisessa junaliikenteessä

EUROOPAN UNIONI ETELÄ-POHJANMAALLA – vuosittain ilmestyvä Etelä-Pohjanmaan EU-tietokeskuksen tiedotuslehti **TOIMITUSRYHMÄ** projektikoordinaattori Hanna Meriläinen ja viestintäassistentti Iris Aarola **YHTEYSTIEDOT** eu-tietokeskus@etela-pohjanmaa.fi, puh. 040 024 1813 **TAITTO** Keino Branding **PAINO** I-Print **ISSN (PAINETTU)** 2341-5789 **ISSN (VERKKOJULKAISU)** 2341-5797 **ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO 2021**

Euroopan unionin
osarahoittama

Vihreää siirtymää

Jos vähänkään seuraa tämän hetken tiedotusvälineitä ja viestintää, ei voi välttyä huomaamasta, että olemme keskellä suurta muutosta. Siirtymä fossiilitaloudesta kohti uutta ja vihreämpää tulevaisuutta on toden teolla käynnistynyt. Keskustelu on siirtynyt marginaalista keskiöön. Voimme juoda hiilineutraalia maitoa tai kuivata hiuksemme uusiutuvalla sähköllä. Vahvin todiste muutoksen suuruudesta on se, että muutoksen airuet löytyvät tutkimuksen ja politiikan lisäksi entistä useammin talouselämästä ja globaaleista suuryrityksistä.

Emme tiedä vielä tarkkaan, minkälaiseen yhteiskuntaan olemme siirtymässä. Todennäköisesti koko maailmanjärjestys tulee muuttumaan. Vihreän siirtymän voittajat tulevat löytymään niistä, jotka ottavat muutoksen mahdollisuutena. Esimerkkeinä voisin mainita vaikkapa tuulivoiman tai vetytalouden. Vaikka vain muutos on pysyvää, niin vihreän siirtymän tulee myös saavuttaa päätepiteensä. Meillä ei ole muuta vaihtoehtoa. Hiilineutraalista ja kestävästä elämäntavasta tulee jossakin vaiheessa se paljon puhuttu uusi normaali, ja sen tulee tapahtua jo meidän elinaikanamme.

Etelä-Pohjanmaan liitossa tehdään työtä sen eteen, ettei maakuntamme jäisi tässä muutoksessa luokkansa viimeisten joukkoon. Välineitä liitossa on useita, esimerkiksi Euroopan unionin aluekehitysrahastot. Ilmastotyö on niissä esillä entistä painokkaammin. Lisäksi laadimme maakunnalle erityisen Ilmasto- ja kiertotaloustiekartan, joka kokoaa yhteen konkreettiset ilmastotyön toimenpiteet. Siirtymä vaatii yksituumaisuutta, jota tästä maakunnasta on aina tarvittaessa löytynyt. Tervetuloa siis yhteiselle matkalle kohti ilmastoystävällistä Etelä-Pohjanmaata.

Antti Saartenoja
suunnittelujohtaja,
Etelä-Pohjanmaan liitto

EU-tieto- keskuksesta kuuluu

Etelä-Pohjanmaan EU-tietokeskuksen uusi toimikausi käynnistyi toukokuussa 2021 jatkuen ainakin vuoden 2025 loppuun asti. Etelä-Pohjanmaalta saa siis jatkossakin paikalliseen tarpeeseen kohdennettua tietoa Euroopan unionin (EU) asioista.

Tiedotuspistettä luotsataan tällä hetkellä eteenpäin kahden osa-aikaisen työntekijän yhteistyönä. Tiedotuspisteen koordinaattorina jatkaa aiemmiltakin vuosilta tuttu projektikoordinaattori **Hanna Meriläinen**. Toukokuussa tiimiin saatiin vahvistusta, kun viestintäassistentti **Iris Aarola** aloitti työskentelyn tiedotuspisteen viestinnässä.

Uuden toimikauden aikana haluamme entistä vahvemmin osallistaa maakunnan asukkaita keskusteluun Euroopan unionin toiminnasta ja tulevaisuudesta. Tietokeskuksemme toiminnan peruskiviä ovatkin kansalaistapahtumien järjestäminen, kouluvierailut sekä päivittäinen viestintä EU-asioista sähköisillä kanavilla. Lisäksi vastaamme puhelimitse ja sähköpostitse askarruttaviin EU-aiheisiin kysymyksiin.

Tulevaisuuskeskustelujen vuosi

Kuluva toimikausi on lähtenyt tiedotuspisteestämme liikkeelle vilkkaasti. Heti toukokuun alussa juhlimme Eurooppa-päivää virtuaalisesti yhdessä suomalaisten EU-toimijoiden kanssa ja fyysisesti Seinäjoen lukion Eurooppa-päivän tapahtumassa.

Eurooppa-päivän aikaan lanseerattiin myös Euroopan tulevaisuuskonferenssi, jonka tavoitteena on käynnistää koko mantereen laajuiset kansalaiskeskustelut Euroopan unionin tulevaisuudesta.

Meillä EU-tietokeskuksena on tässä tärkeä rooli paikallisten keskustelujen käynnistäjänä, ja tähän mennessä olemme järjestäneet jo kaksi tulevaisuuskonferenssin tilaisuutta.

Kesäkuussa 2021, Euroopan vihreän viikon yhteydessä, järjestimme Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa käsittelevän paneelikeskustelun paikallisten asiantuntijoiden kanssa.

Syyskuussa 2021 järjestimme yhteistyössä muiden suomalaisten EU-tiedotuspisteiden kanssa nuorille monipaikkaisen tulevaisuustyöpajan, jossa käsitelimme maaseudun digitaalista kehitystä nuorten näkökulmasta. Tilaisuus järjestettiin osana Maaseutuparlamenttia ja sen tuloksia hyödynnettiin myös maaseutupoliittisessa julkilausumassa.

Muitakin tulevaisuuskeskusteluja olemme käynnistämässä alueellamme ja tiedotamme näistä aina sähköisillä tiedotuskanavillamme.

Mikäli siis sinä, ystäväsi, yhdistyksesi tai organisaatiosi olette kiinnostuneet keskustelemaan Euroopan tulevaisuudesta ja kehityksestä, niin kannustamme sydämellisesti osallistumaan tapahtumiimme ja myös järjestämään omia tapahtumia aiheen ympärillä. Meihin voit myös olla yhteydessä, mikäli tarvitset apua paikallisen keskustelun käynnistämiseksi.

Suosittellemme tutustumaan myös tulevaisuuskonferenssin alustalle, jossa voit jakaa ideoitasi, kommentoida muiden ideoita sekä järjestää omia tilaisuuksia. Alustalle pääset osoitteesta: **futureu.europa.eu**

Hanna & Iris

Europe Direct Etelä-Pohjanmaa

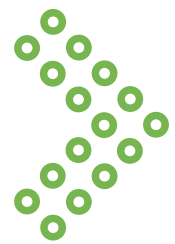

EU-tietokeskusta luotsaavat eteenpäin projektikoordinaattori Hanna Meriläinen (vas.) ja viestintäassistentti Iris Aarola (oik.).

The European Green Deal

Kuva: Euroopan unioni 2021

#EUGreenDeal

Euroopan vihreän kehityksen ohjelman avulla kohti ilmastoneutraalia Eurooppaa

Euroopan unionin (EU) tavoitteena on tehdä Euroopasta maailman ensimmäinen hiilineutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteeseen pääsemiseksi on käynnistetty Euroopan vihreän kehityksen ohjelma eli European Green Deal, joka on EU:n laaja ilmastotoimenpidepaketti.

Vihreän kehityksen ohjelma kattaa laajasti kaikki talouden alat liikenteestä energiaan ja maataloudesta rakentamiseen. Ilmastokulman lisäksi paketti mielletään myös talouden kasvuohjelmaksi. Ohjelmassa esitetään keinoja, joilla piristetään taloutta, parannetaan ihmisten terveyttä ja elämänlaatua sekä pidetään huolta luonnosta ja oikeudenmukaisesta siirtymästä kohti vihreää taloutta.

Vihreän kehityksen ohjelma julkaistiin joulukuussa 2019 hyvin pian sen jälkeen, kun nykyinen Ursula von der Leyenin johtama Euroopan komissio oli aloittanut toimintansa. EU:ssa on jo aikaisemminkin panostettu ympäristö- ja ilmastoasioihin, mutta ohjelman myötä ne on nostettu ykkösprioriteetiksi digitaalisten valmiuksien edistämisen rinnalle. Ympäristö- ja ilmastotavoitteet on näin ollen integroitu osaksi EU:n kaikkea toimintaa.

EU Green Deal on yksi keskeisimmistä Ursula von der Leyenin johtaman Euroopan komission poliittisista prioriteeteista vuosiksi 2019-2024. Kuva: Euroopan unioni 2019.

Vaikutukset ulottuvat kaikkien eurooppalaisten arkeen ja tulevaisuuteen

Vihreän kehityksen ohjelmalla turvataan ja parannetaan nykyisten ja tulevien sukupolvien terveyttä ja hyvinvointia. 🌱

Miten kansalaiset hyötyvät?

Puhtaampi ilma, vesi ja maaperä

Puhtaampi energia

Asuntojen, koulujen ja sairaaloiden kunnostus

Lisää ympäristöystävällisiä tuotteita kaappoihin

Puhtaampi ruoka

Uudelleenkäytettävät tai kierrätettävät pakkaukset, vähemmän jätettä

Nykyisten ja tulevien sukupolvien parempi terveystilanne

Parempia julkisen liikenteen vaihtoehtoja

Lisää sähköautojen latauspisteitä

Vähemmän torjunta-aineita ja lannoitteita

Tavoitteet ja toimenpiteet alkavat konkretisoitua

Vihreän kehityksen ohjelmassa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet ovat nyt alkaneet saada enemmän konkretiaa ympärilleen.

Vuoden 2020 alussa julkistettu oikeudenmukaisen siirtymän rahasto on hakenut juonteitaan Suomessa ja myös Etelä-Pohjanmaalla. Komission ehdotuksesta rahaston varoja ohjataan Suomessa alueille, joilla turve-energiasta luopuminen on ollut merkittävää. Etelä-Pohjanmaa on yksi tuen saavista alueista, ja ohjelman toimeenpano käynnistyy vuoden 2022 aikana.

Maaliskuussa 2020 tarkennettiin myös kiertotalouden toimintasuunnitelmaa, joka sisältää lukuisia aloitteita resurssien kestäväälle käytölle. Toukokuussa 2020 päivänvalon näkivät EU:n Biodiversiteetti- ja Pelloilta pöytään -strategiat. Ne molemmat asettavat kunnianhimoisia tavoitteita siihen, miten luontoa suojellaan ja käytetään kestäväällä tavalla luonnon monimuotoisuutta edistäen. Kesällä 2021 Euroopan komissio julkaisi myös ilman, veden ja maaperän saasteettomuutta koskevan toimintasuunnitelman sekä metsästrategian.

Suomessa Vihreän kehityksen ohjelmaan sisältyvän oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varoja käytetään energiaturpeen luopumisesta johtuvien vaikutusten tasoittamiseen alueiden välillä. Kuva: Ksenia Senkoa (Kuviasuomesta.fi).

Ilmastotavoitteista laillisesti sitovia

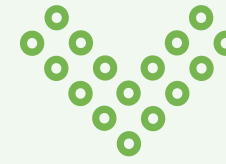
Kesäkuussa 2021 hyväksyttiin myös EU:n ilmastolaki ja siihen kirjattavat päästötavoitteet. Vuoden 2030 välitavoitetta kiristettiin alkuperäisestä: vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen lisäksi EU:n välitavoitteeksi on kirjattu, että hiilidioksidipäästöjä vähennetään 55 %:iin vuoden 1990 tasosta. Ilmastolain myötä ilmastotavoitteet on nyt kirjattu lakiin jäsenmaita sitovasti.

Euroopan komissio esitti heinäkuussa 2021 myös kattavan FitFor55-lakialoittepakettin, joka sisältää ehdotukset lakimuutoksista 55%:n vähennystavoitteen saavuttamiseksi. Lakipaketin ja siihen liittyvien lukuisten osien hiominen ja voimaan saattaminen tulevat olemaan vahvasti EU:n lainsäätäjien asialistalla tulevina vuosina, missä riittää seurattavaa ilmastoasioista kiinnostuneille.

Vihreän kehityksen ohjelman avulla Eurooppa on matkalla kohti kestäväää ja hyvinvoivaa tulevaisuutta.

Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta vastaava johtava varapuheenjohtaja Frans Timmermans ja Euroopan ympäristökomissaari Virginijus Sinkevičius esittelivät ilman, veden ja maaperän saasteettomuutta koskevan toimintasuunnitelman Brysselissä toukokuussa 2021. Kuva: Euroopan unioni 2021.

Ilmastotoimet suuressa roolissa alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa

Euroopan unionissa (EU) ja sen jäsenvaltioissa on viime vuodet valmisteltu ahkeraan seuraavaa monivuotista EU:n rahoituskehystä vuosille 2021-2027, ja ohjelmakokonaisuus alkaa vihdoin saavuttamaan lopullisen muotonsa.

Rahoituskehukseen kuuluvaa alue- ja rakennepolitiikan kansallista ohjelmaa kutsutaan Suomessa Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 -ohjelmaksi. Ohjelman rahoitus tulee kolmesta rahastosta: Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR), Euroopan sosiaalirahastosta (ESR+) ja uudesta oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (Just Transition Fund, JTF). Suomessa on yksi yhteinen ohjelma, mutta JTF-rahastoon liittyen valmistellaan lisäksi maakunnalliset suunnitelmat.

Vähähiilisyys, kiertotalous ja ilmastotoimet ovat keskeisessä roolissa ohjelman toteutuksessa. EAKR-rahoituksesta vähintään 35 % kohdentuu ilmastotoimiin. JTF-rahaston rahoitus lasketaan kokonaisuudessaan ilmastotoimiin ja sen erityistehtävä Suomessa on turpeen tuotannon ja käytön vähenemisen aiheuttamien aluetaloudellisten haittojen lieventäminen.

Kestävä kehitys on läpileikkaavana teemana mukana kaikissa rahastoissa. Lisäksi kaikessa rahoituksessa sovelletaan Do no significant harm -periaatetta eli ohjelmasta ei voida rahoittaa ympäristöä vahingoittavia hankkeita.

Etelä-Pohjanmaan rahoituspotti kolminkertaistuu

Etelä-Pohjanmaa saa ohjelmakauden aikana EAKR-rahoitusta 37 milj. €, ESR-rahoitusta 11,1 milj. € ja JTF-rahoitusta 31,1 milj. €. Lisäksi tulee vielä kansallista valtion ja kuntien rahoitusta siten, että julkinen kokonaisrahoitus kivunnee yli 120 miljoonan euron. Etelä-Pohjanmaalla alue- ja rakennepolitiikan varat siis kolminkertaistuvat verrattuna edelliskauteen.

Yksi EAKR-rahaston toimintalinjoista on Hiilineutraali Suomi, johon kohdennetaan noin kolmannes rahoituksesta. Toimintalinjalla edistetään kasvi-huonekaasupäästöjen määrän vähenemiseen tähtäävää energajärjestelmän muutosta, ilmastomuutokseen sopeutumista ja varautumista sekä kiertotalouden kehittämistä ja kestäväää korkean jalostusasteen biotaloutta.

Suurimman EAKR-toimintalinjan Innovatiivinen Suomi ydintä ovat innovaatiot, digitalisaatio ja pk-yritykset. Merkittävä osa myös näistä kokonaisuuksista on viritetty vähähiilisyys- ja ilmastönäkökulmia painottavaan suuntaan. Esimerkiksi vähähiilisempien liikennemuotojen tai uusiutuvan energian ratkaisujen kehittämiseen tarvitaan uutta innovaatiotoimintaa.

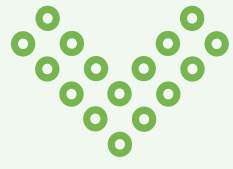
Pk-yritysten kehittämisessä taas keskeistä on vähähiilisten tuote- ja palveluideoiden tuotteistaminen, kaupallistaminen ja pääsy markkinoille. Suomelle ja Etelä-Pohjanmaalle avautuu huomattavia uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Perinteisetkin liiketoiminta-alueet hyötyvät, kun toiminta tehostuu, energiaa käytetään säästävääsesti ja raaka-aineita kierrätetään.

JTF-toimenpiteisiin liittyvät muun muassa yritys-toiminnan ja osaamisen vahvistaminen hiilineutraaliin talouteen siirtymisessä, uusiutuvan energian tuotannon kasvattaminen sekä turvemaiden kestävä käyttö. JTF-suunnitelman valmistelu Etelä-Pohjanmaalla on edennyt hyvin ja ohjelman rahoitus käynnistyy vuoden 2022 aikana.

EAKR- ja ESR+ -rahastojen osalta ohjelman toteutus käynnistyy vuoden 2021 lopulla. Etelä-Pohjanmaan liitto tulee järjestämään ohjelman käynnistämiseen liittyviä tietoiskuja, joista tiedotetaan muun muassa liiton nettisivuilla ja some-kanavissa.

Heli Rintala, kehittämisspällikkö, Etelä-Pohjanmaan liitto

Pakkauksesta pantti? – Muovin kierrätys kaipaa yhä kehittämistä

Maisemaa pilaavia roskia kaduilla ja keittiön pursuava jätakaappi. Mitä jos jäte olisikin arvokasta raaka-ainetta, jonka lajittelu ja jatkokäsittely olisi hyvin organisoitua? Tavoite ei ole helppo, mutta sitä kohti kuljetaan pienin, kiihtyvän askelin.

Muovin käyttö vähenee sekä muovijätteiden kierrätysaste kasvaa lähivuosina entisestään. Heinäkuussa voimaan tulleen kertakäyttömuovituotteiden kiellon lisäksi Euroopan unioni edellyttää, että muovipakkausten kierrätysaste nousee 50 %:iin vuonna 2025 ja 55 %:iin vuonna 2030. Tällä hetkellä muovipakkausten kierrätysaste on Suomessa noin 25 %. Pantillisista muovipulloista noin 90 % palautuu kierrätyskäyttöön, sillä selkeä panttijärjestelmä motivoi ihmisiä palauttamaan pakkaukset.

Edistysellistä tutkimusta Etelä-Pohjanmaalla

Seinäjoen ammattikorkeakoulun (SeAMK) Ruokayksikössä tutkitaan, voisiko panttijärjestelmän laajentaminen muihin muovipakkauksiin motivoida ihmisiä lisäämään muovin kierrättämistä. MuoviSampo-hankkeen pilotissa kokeillaan myös paikallista muovinkeräystä ja jatkojalostusta.

– Vielä tällä hetkellä kaikki Suomen kuluttajapakkausmuovi kiertää yhden jalostamon kautta, jolla ei ole kapasiteettia käsitellä kaikkea kerättyä muovia, kertoo MuoviSampo-hankkeen projektipäällikkö **Anna Kirveslahti**.

Kuluttajilta vaaditaan aika paljon, kun pitäisi osata lajitella oikein, eikä esimerkiksi keskenään eri laatuista muovijakeita saisi laittaa sisäkkäin, sanoo Anna Kirveslahti SeAMKilta.

Kuva: Anna Kirveslahti

Ihan kaikki elintarvikkeiden pakkausmuovi ei sovellu kierrätyskäyttöön. Harva kotikierrättäjä myöskään tietää, että jos sulloo keskenään erilaisia muoveja sisäkkäin tilan säästämiseksi, eri muovilajien erottelu vaikeutuu, ja toisiinsa sekoittuneet muovit voivat päätyä jalostamolla kierrätyksen sijaan polttoon.

Muovin erilliskeräystä testataan pilotilla

– Pakkauksen merkitys korostuu, kun tuotteita tuodaan kaukaa. Pakkaus suojaa tuotetta ja lisää säilyvyyttä, Kirveslahti kertoo.

Pakkausten kierrättämisessä paluu paikalliseen toimintaan voi vähentää päästöjä ja virkistää pienten yritysten toimintaa. Elintarvikepakkausten paikallista erilliskeräystä testataan MuoviSampo-hankkeessa loppuvuonna 2021 Kauhavalla, Kurikassa ja Soinissa. Taustalla on Soinin 4H-järjestön kehittämä idea, joka palkittiin Sitran Maapalloliiga-kisassa parhaimpana kokeiluna vuonna 2019. SeAMK jatkaa nyt idean kehittämistä.

Loppuvuonna 2021 kunnissa järjestettävät pilotit ovat kukin noin kuukauden mittaisia. Tällöin kuka tahansa kauhavalainen, kurikkalainen ja soinilainen voi rekisteröityä MuoviSampoon ja tuoda soveltuvia muovipakkauksia paikallisten S-ryhmän kauppojen keräyspisteisiin ja saada pakkauksista panttimaksun.

– MuoviSampo-hankkeessa on kehitteillä selainpohjainen sovellus, josta käyttäjä näkee, minkä verran hän on kierrättänyt muovia ja kuinka monta kierrätysmuoviämpäriä on saatu valmistettua kierrättäjän tuomasta muovista. Sovelluksessa selvitetään myös kuluttajien suhtautumista muovin erilliskeräykseen ja kierrätysmotivaatioon: motivoiko esimerkiksi pantti ja tieto omasta toiminnasta kierrätystotalouden hyväksi kierrättämään enemmän?

Elintarvikepakkausten erilaisuus vaikeuttaa kierrätystä

Pilotissa ovat mukana S-ryhmän kauppojen lisäksi eteläpohjalaiset lajittelujärjestelmiä valmistava Mever sekä jäteyhtiöt Millespakka ja Etappi.

Mever Oy valmistaa kodin jätteiden lajittelujärjestelmiä keittiökalustevalmistajille. Osa jätessankojen muovimateriaalista tulee tällä hetkellä lääketeollisuudesta. Materiaali on jo valmiiksi puhdasta, mikä helpottaa jatkokäyttöä. Elintarvikepakkausten tehokas uudelleenkäyttö vaatii harkintaa siinä, kuinka likaisia pakkauksia kannattaa erikseen puhdistaa jatkokäyttöä varten.

MuoviSammon piloteissa Mever testaa pakkausmateriaalin yhdistämistä heidän käyttämäänsä kierrätysmuoviin. Lopputuotteena on jätessanko, uusi muoto, jossa kierrätetty muovi jatkaa kuluaan kierrätystotaloudessa.

Jatkuvaan elintarvikkeiden pakkausmateriaaleja hyödyntävien tuotteiden tuotantoon on vielä pitkä matka. Se vaatisi toimivan keräys- ja käsittelysysteemin lisäksi sitä, että elintarvikevalmistajien käyttämät pakkaukset ovat tulevaisuudessa keskenään samanlaisia. Myös kierrätysmateriaaleja hyödyntäville yrityksille olisi lisää tilausta maakunnan alueella.

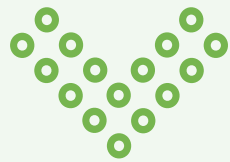
MuoviSampo-sovellus:
Digitaalinen materiaaliputki kierrätystotalouden toimijoille

Toteutusaika:
1.4.2020–30.6.2022

Hanketoteuttaja:
Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Rahoitusohjelma:
Euroopan aluekehitysrahasto

Artikkeli on muokattu Villimpi Länsi -sivustolla aiemmin julkaistusta jutusta, jonka on kirjoittanut Milja Mansukoski.

Kiikarissa arjen ratkaisuja maatalouden hiilipäästöjen hillintään

Miten viljelijät voisivat pienentää hiilipäästöjä helposti osana arkeaan? Tätä selvitetään vuoden 2019 lopussa käynnistyneessä Ilmastositurit-hankkeessa, jossa tutkitaan maatalouden hiilensidontaa eteläpohjalaisilla pilottitiloilla. Tavoitteena on löytää viljelijöille mahdollisimman tehokkaita ja helposti toteutettavia keinoja hiilipäästöjen vähentämiseen.

– Maatalouskeskustelussa ilmastoasiat nostetaan usein esiin negatiiviseen sävyyn. Maataloudessa on kuitenkin valtavasti erilaisia toimenpiteitä, joilla voidaan pienelläkin vaivalla parantaa hiilensidontaa. Maataloudella on siis hyvät edellytykset toimia ratkaisijana ilmastonmuutoksen hillinnässä. Haluamme hankkeellamme lisätä niin viljelijöiden kuin muidenkin kansalaisten tietoisuutta näistä asioista, kertoo Ilmastositurit-hankkeen vetäjä **Hannele Antila** ProAgria Etelä-Pohjanmaasta.

Teknologia apuna mittaamassa pilottitilojen ilmastotekoja

Hankkeessa on mukana kymmenen eteläpohjalaisista tilaa. Joukossa on säilörehunurmi-, kasvin- tuotanto- ja laiduntiloja. Tilat testaavat osana arjen työtään erilaisia ilmastotoimenpiteitä, joiden vaikuttavuutta verrataan hankkeen lopussa toisiinsa.

Kuva: Hannele Antila

Hiilensidontan laskemista varten koelohkoilla mitataan muun muassa maahengitystä, yhteyttämistä ja biomassan määrää sekä tehdään ravinnanalyyskejä ja maaperäskannausta. Peltojen kasvillisuutta tarkastellaan myös yläilmoista drone-kuvien avulla.

Monipuolisia keinoja testissä

Hyvä keino hiilipäästöjen hillintään on viljelykieron monipuolistaminen eli se, että viljelyalueella saataisiin kasvamaan paljon erilaisia kasvilajeja.

– Hiiltä pystytään sitomaan maaperään erityisen hyvin lisäämällä monivuotisten nurmien ja syväjuuristen kasvien määrää viljelyalueilla. Näin saadaan myös maan kasvukuntoa parannettua, jolloin se sitoo entistä enemmän hiiltä. Samalla pellon tuottavuus paranee, Antila kertoo.

Kuollut kasviaines toimii ravintona maaperän mikrobeille, jotka toiminnallaan edesauttavat hiilen sitoutumista maaperään.

Kuva: Hannele Antila

Ilmastositurit-hankkeeseen osallistuvilla säilörehunurmitiloilla testataan monipuolisia kasviseoksia eri koostumuksilla. Syväjuuristen kasvien lisäksi mukana on esimerkiksi apilaa ja palkokasveja luonnollista typensidontaa parantamassa.

Myös talviaikaisen kasvipeitteisyyden lisääminen on tärkeää hiilensidontan kannalta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, ettei peltoa kynnettäisi talven ajaksi. Kasvipeite suojaa maaperää kulumiselta, lämpenemiseltä ja mikrobi toiminnan kiihtymiseltä.

– Hankkeessa testataan, millainen kasvipeite toimii ympärivuotisessa käytössä parhaiten. Kasvintuotantotiloilla kokeillaan varsinaisen päälain seassa eri alus- ja keräilykasveja erilaisina seoksina ja erilaisilla toimenpiteillä viljeltynä, tarkentaa Antila.

Pilotin laiduntiloilla taas testataan erilaisten laidunnustapojen vaikutusta hiilensidontaan. Joillakin koelohkoilla eläimet voivat olla ja syödä vapaasti, kun taas toisilla lohkoilla maan annetaan levätä pitkiäkin aikoja laidunnusten välillä.

Hiilipäästöjen vähentäminen on osa suomalaista ruokaturvaa

Maataloudella on merkittävä rooli Euroopan unionin (EU) vihreän kehityksen ohjelmassa ja sen tavoitteissa. Ohjelmassa tavoitellaan muun muassa maatalouden päästöjen vähentämistä, biodiversiteetin suojelua ja puhdasta ruoantuotantoketjua.

– Hankkeemme vastaa EU:n vuoden 2050 hiili-neutraaliustavoitteeseen nimenomaan maatalouden näkökulmasta. On tärkeää, että maatalouden päästövähennysmenetelmistä tehdään monipuol-

Syksyllä 2020 hankkeen koelohkoilla tehtiin maaskannaus. Kuva: Hannele Antila

lista tutkimusta, jotta pystytään entistä paremmin vastaamaan ilmastonmuutoksen tuomiin muutoksiin, kertoo Antila.

Vihreän kehityksen ohjelmaan kuuluva Pelloilta pöytään -strategia on yksi keskeinen toimi, jolla varmistetaan Euroopalle kestävä ja turvallinen elintarvikejärjestelmä.

– Maatalouden hiilipäästöjen vähentäminen liittyy olennaisesti puhtaaseen suomalaiseen ruoantuotantoon. Myös hankkeemme viljelijät ovat sitä mieltä, että ilmastoasioihin panostaminen on tärkeä osa suomalaista ruokaturvaa; onhan meidän varmistettava, että ruoantuotanto voi jatkua kestävästi myös tulevaisuudessa.

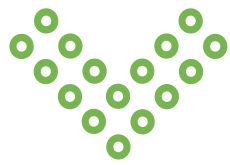
Ilmastositurit-hankkeessa tehdään tällä hetkellä vielä mittauksia, ja ensimmäisiä tuloksia on odotettavissa talven 2021–2022 aikana. Hankkeen etenemistä voi seurata ProAgria Etelä-Pohjanmaan **nettisivuilta**, jonne julkaistaan loppuvuoden aikana myös hankkeesta tehty kattava dokumentti.

Ilmastositurit-hanke

Toteutusaika:
1.12.2019 – 31.12.2022

Rahoitusohjelma:
Euroopan maaseuturahasto

Hanketoimijat:
ProAgria Etelä-Pohjanmaa ry,
Luonnonvarakeskus,
Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Puurakentamisen kestäviä käytäntöjä talteen Etelä-Pohjanmaalla

Etelä-Pohjanmaalla ja sen lähialueilla on viime aikoina tutkittu kestävää puurakentamista ja kiertotaloutta erilaisissa hankkeissa. Tuloksena on syntynyt esimerkiksi hiilijalanjälkilaskelmia, siirrettävien talojen rakentamiseen liittyvä selvitys sekä vähähiilinen rakennuskonsepti kriisialueiden olosuhteisiin. Hankkeiden lisäksi myös alueen yrityksissä on syntynyt innovatiivisia puurakentamisen ratkaisuja.

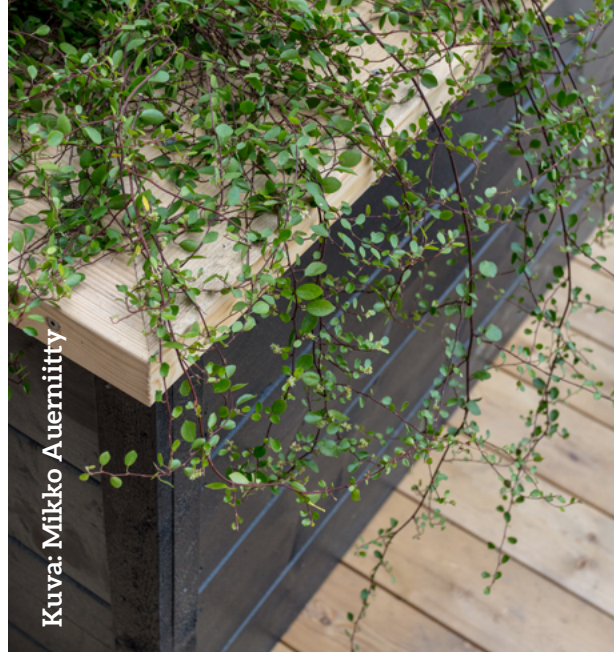
Filosofian tohtori (FT) Virpi Palomäki on uransa aikana tutkinut puurakentamisen ilmastovaikutuksia useissa eri hankkeissa.

Puurakentaminen on ilmastokestävää

Euroopan unionin (EU) tavoitteena on olla ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. Asuminen ja rakentaminen tuottavat noin 40% Suomen kasvihuonekaasupäästöistä, joten kestävällä asumis- ja rakennusratkaisuilla on merkittävä rooli päästöjen vähentämisessä.

Puu lukeutuu ilmastokestävimpiin rakennusmateriaaleihin, sillä se sitoo hiiltä koko elinaikansa. Vaikka puurakennus häviääkin energiatehokkuudessa ainakin osalle muista rakennusmateriaaleista, on kokonaishiilijalanjälki usein puun puolella.

– Puurakennuksella on pieni hiilijalanjälki, sillä puisten rakennusmateriaalien valmistaminen tuottaa muita materiaaleja vähemmän kasvihuone-

päästöjä. Hiilikädenjälki sen sijaan on puulla suuri: puurakennus toimii pitkäaikaisena hiilivarastona. Näiden asioiden johdosta puun käyttöä lisäämällä voidaan päästä hiilineutraaliin rakentamiseen, kertoo useissa puurakennushankkeissa työskennellyt projektipäällikkö FT **Virpi Palomäki** Tampereen yliopiston Seinäjoen toimipisteestä.

Kiertotalouden monet mahdollisuudet

Puuta on myös helppo käyttää uudelleen, ja innovatiiviset kiertotalouden ratkaisut ovatkin viime aikoina yleistyneet puurakentamisen alalla. Kiertotalous – Uusia mahdollisuuksia puurakennusteollisuudelle -hanke on kartoittanut tällaisia hyviä käytäntöjä ja tiedottanut niistä puualan yrityksille Suomessa ja Ruotsissa. Hanke on rahoitettu kansainvälisestä Interreg Botnia-Atlantica -ohjelmasta.

Tanskalainen kiertotalouden ja puurakentamisen taidonnäyte "Upcycle studios", johon on käytetty kierrätettyjä ikkunoita, kierrätyspuuta ja puujalostusteollisuuden sivuvirtamateriaalia. Suomessa kierrätysmateriaalien käyttö ei ole tiukan lainsäädännön takia samalla tasolla mahdollista – ainakaan vielä. Kuva on otettu Kiertotalous – Uusia mahdollisuuksia puurakennusteollisuudelle -hankkeen opintomatkalta Kööpenhaminasta.

Hankkeessa on tehty laajaa yhteistyötä puualan yritysten kanssa. Yrityksissä on oltu erityisen kiinnostuneita eri rakennustyyppien hiilijalanjäljestä sekä siirrettävistä ja purettavista rakennusratkaisuista.

– Kiertotaloutta ovat materiaalien uudelleenkäytön lisäksi myös rakennusten elinkaarta lisäävät siirrettävyys ja joustavuus. Puu sopii rakennusmateriaalina loistavasti tällaisiin siirrettäviin ja muuntojoustaviin rakennuksiin. Muunneltavuus on kätevää muun muassa kouluissa, joissa tilat voidaan optimoida esimerkiksi vaihtuvan oppilasmäärän mukaan. Näin säästyy myös energiaa, kun tiloja ei ole turhaan tyhjiällä, avaa Palomäki muuntojoustavuuden hyötyjä.

Vähähiilistä rakentamista kriisialueille

Seinäjoella suunnitellaan Kestävää rakentamista kehittyviin maihin (KERAKE) -hankkeessa konseptia jälleenrakennusalueille ja pakolaisleireille soveltuvalla puurakennukselle. Hanke on rahoitettu Euroopan aluekehitysrahastosta, ja tavoitteena on suunnitella mahdollisimman vähähiilinen rakennus, joka on purettava ja siirrettävä.

– Pitkällä aikavälillä tavoitellaan puurakentamisen yleistymistä myös kehittyvissä maissa. Kehittyvien maiden markkinat ovat hyvä mahdollisuus puurakennusalan tuotannon ja viennin kasvulle myös Suomessa, kertoo Palomäki.

Edistyksellisiä esimerkkejä lähialueilta

Etelä-Pohjanmaalla puu on ollut koko ajan valta-asemassa pientalojen rakentamisessa, mutta nyt myös julkinen sektori on alkanut rakennuttaa puusta erityisesti päiväkoteja ja kouluja. Myös puukerrostalojen rakentaminen on lisääntynyt koko ajan tasaisesti.

Maakunnassa ja lähialueilla on useita edistyksellisiä puurakennuksia. Esimerkiksi Alajärven muunneltava monitoimihalli sekä Kuortaneen urheiluopiston telinevoimisteluhalli ovat tehty CLT:stä eli ristiinlaminoidusta massiivipuusta. Samaa materiaalia on myös Vaasassa sijaitseva hiilineutraali innovaatiokeskus Wasa Innovation Center. Edellä mainitut rakennukset on tehty alajärveläisen puuyrityksen CLT Finland Oy:n toimittamista materiaaleista.

Puukerrostalo Mäihä Seinäjoella. Kuva: Mikko Auerniitty. Suunnittelija: Arkkitehdit a-live.

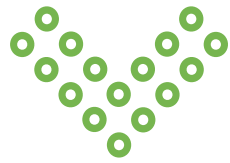
Seinäjokelainen Lakea Oy taas on edelläkävijä puukerrostalojen rakentajana. Heillä on ns. sydänpuukonsepti, jonka ansiosta puukerrostaloista pystytään rakentamaan aiempaa muokattavampia. Lakean kerrostaloja löytyy esimerkiksi Seinäjoen Pruukinrannasta.

Termit haltuun

Hiilijalanjälki: tietyn tuotteen, toiminnan tai teon ilmastokuorma, eli ilmastopäästöt, joita toiminnasta tai teosta syntyy sen elinkaaren aikana.

Hiilikädenjälki: tietyn tuotteen, toiminnan tai teon positiiviset ilmastovaikutukset eli päästövähennyspotentiaali käyttäjälle.

CLT (Cross Laminated Timber): puinen rakennusmateriaali, joka koostuu ristiinliimatuista lauterkerroksista. Se on ekologinen, paloturvallinen ja luja rakennuslevy.

Luonnon hyvinvointia palauttamassa – Suojelualueet biodiversiteetin varjelijoina

Luonnon monimuotoisuuden suojelu ja köyhtyneen lajiston palauttaminen ovat merkittävässä roolissa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa. Biologinen monimuotoisuus pyritään palauttamaan vuoteen 2030 mennessä Euroopan unionin (EU) biodiversiteettistrategian avulla.

Monimuotoisuutta vaalitaan ja parannetaan muun muassa suojelemalla eläin-, kasvi- ja hyönteislajeja sekä niiden elinympäristöjä. Harvinaistuvien ympäristöjen suojelu on edellytys luonnon monimuotoisuudelle. Yksi biodiversiteettistrategian tavoitteista onkin, että suojelualueita laajennettaisiin niin, että 30 prosenttia EU:n maa- ja merialueista olisi suojelun piirissä.

Euroopan laajuista suojeleyhteistyötä

Natura 2000 on maailman laajin suojelualueiden verkosto, jonka tavoitteena on suojella harvinaistuvia luontotyyppisiä ja lajien elinympäristöjä. Natura 2000 -ohjelman ansiosta EU-maat voivat yhteistyössä suojella arvokkaita luontotyyppisiä ja lajeja näiden luontaisella levinneisyysalueella.

Natura-verkosto ulottuu laajalle: siihen kuuluu lähes 27 000 suojelualueita ympäri Eurooppaa. Suojelun kohteitakaan ei ole ihan vähäisesti: ohjelman kautta suojelussa on noin 230 erilaista luontotyyppiä ja 2000 lajia.

Natura 2000 -ohjelma Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla

Suomessa on 1866 Natura-aluetta, jotka kattavat 5 miljoonan hehtaarin pinta-alan. Tästä maa-alueita on kolme neljäsosaa ja vesialueita yksi neljäsosa. Suomessa esiintyvistä lajeista esimerkiksi saimaannorppa, liito-orava ja euroopanmajava hyötyvät Natura-alueiden suojelusta.

Etelä-Pohjanmaalla (kokonaan tai osittain maakunnan alueella) on noin 70 Natura 2000 -aluetta. Natura-alueiden joukkoon maakunnassa kuuluu niin soita, metsiä kuin vesistöjäkin.

Pinta-alallisesti suurin kohde on Kauhaneva-Pohjankankaan Natura 2000 -alue, joka ulottuu Kauhajoelta Karvialle ja Honkajoelle. Muutkin suurimmat alueet sijoittuvat maakunnan rajoille: Levaneva Jurvan ja Laihian alueella sekä Haukisuo-Härkäsuu-Kukkoneva Soinin ja Karsulan alueella. Vesistöistä taas Ähtävänjoki, Lapväärtinjokilaakso, Karvian kosket ja Karvian uomat kuuluvat Natura 2000 -alueeseen ja ulottavat vesistönsä myös Etelä-Pohjanmaan alueelle.

Retkelle Etelä-Pohjanmaan Natura 2000 -kohteisiin

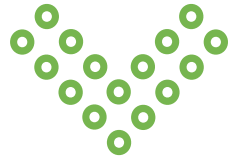
Luonto tarjoaa elämäämme biologisten edellytysten lisäksi myös hyvinvointia virkistykseen ja liikuntamahdollisuuksien muodossa. Osaan Natura-alueista voi tutustua retkeilyn merkeissä. Listasimme muutamia Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevia Natura-alueita, joilla retkeily onnistuu.

- ★ Laihian ja Jurvan alueille levittyvä **Levaneva** on maakuntamme suurin soidensuojelualue. Levanevalla on monia erilaisia suoyhdistelmäalueita, minkä takia lajisto on erityisen monipuolinen. Tutustu alueen luontoon ja reitteihin **Levanevan verkkosivuilta**.
- ★ **Paukaneva** sijaitsee kätevästi aivan Seinäjoen kaupungin tuntumassa. Maisemien ihailu onnistuu helposti alueen näkötornissa. Osa reitistä soveltuu myös liikuntaesteisille. Lisätietoa Paukanevan reiteistä löydät **Paukanevan verkkosivuilta**.
- ★ **Simpsio** on hyvin Etelä-Pohjanmaan mittapuulla ainutlaatuinen kohde. Simpsiolta löytyy korkeuseroja ja lehtoja, jotka eivät ole maakunnassamme kovin tyypillistä maisemaa. Lisätietoa reiteistä **Simpsion verkkosivuilta**.
- ★ **Valmosanneva** Evijärven eteläpäässä on suojeltu keidassuo. Matala ja rehevä Evijärvi on valtakunnallisestikin merkittävä lintujärvi. Tutustu kohteeseen **Kraatterijärven Geopark -hankkeen verkkosivuilta**.
- ★ **Lauhanvuori – Hämeenkaan UNESCO Global Geopark -alue** käsittää useampia kohteita, joissa pääsee ihailemaan Natura 2000 -suojeluun kuuluvia alueita. Näitä ovat esimerkiksi Haapakeitaan sekä Kauhaneva-Pohjakankaan soidensuojelualueet. Geoparkin kohteisiin pääset tutustumaan **Geoparkin verkkosivuilta**.

Lauhanvuoren ensimmäinen villi vasa.
Kuva: Sakari Mykrä-Pohja

Vuosi 2021 kiinnittää katseet rautatie-liikenteeseen

Euroopan komissio on nimennyt vuoden 2021 eurooppalaiseksi rautateiden teema-vuodeksi – European Year of Rail. Teema-vuoden tarkoituksena on nostaa esiin rautatieliikenteen vahvuuksia ja parantaa näin rautateiden houkuttelevuutta liikkumis- ja kuljetusvaihtoehtona.

Kestävää kulkemista ja kuljettamista

Noin neljäsosa Euroopan unionin (EU) kasvi-huonepäästöistä syntyy liikenteessä. Jotta Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ilmastoneutraaliustavoite voidaan saavuttaa aikataulun mukaisesti vuoteen 2050 mennessä, tulee liikenteen päästöjä vähentää 90 prosenttia.

Rautatieliikenteen lisäämisellä on tavoitteiden saavuttamisessa merkittävä rooli, sillä sen hiilidioksidipäästöt ovat reilusti alhaisemmat kuin auto- tai lentoliikenteen päästöt vastaavalla matkalla.

Kuva: Euroopan unioni 2021

Raiteet yhdistävät Euroopan mukavasti ja turvallisesti

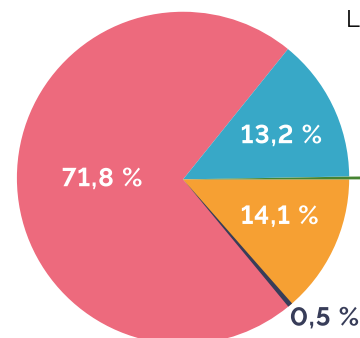
Euroopan laajuiset junayhteydet kehittyvät koko ajan ja matkustaminen muuttuu jatkuvasti entistä sujuvammaksi ja viihtyisämmäksi. Rautatieverkot yhdistävät syrjäisempiäkin seutuja ja parantavat näin yhteenkuuluvuutta EU-maiden sisällä ja niiden välillä.

Rautatieliikenne on myös kaikkein turvallisin maa-liikenteen muoto: maalla liikkuvista moottoroiduista liikennevälineistä junissa tapahtuu vähiten kuolemaan johtavia onnettomuuksia. Hyppäisitkö sinäkin seuraavalla matkallasi kestävästi ja turvallisesti junan kyytiin?

Rautatieliikenne on kestävä:
Liikenteen päästöistä vain 0,4 % aiheutuu junaliikenteestä (tilasto vuodelta 2018).

RAUTATIELIIKENNE ON KESTÄVÄÄ

Liikenteen kasvihuonekaasupäästöt (EU-27, 2018) – Lähde: Statistical pocketbook (tilastojulkaisu), 2020

0,4 % RAUTATIELIIKENNE

■ Tieliikenne
■ Vesiliikenne (myös kansainvälinen)
■ Muu
■ Siviili-ilmailu (myös kansainvälinen)

Suomen päärata merkittäväksi myös Euroopan laajuisessa junaliikenteessä

Helsingistä Tampereen, Seinäjoen ja Oulun kautta Tornioon kulkeva Suomen rautatieverkon päälinja, eli päärata, vaikuttaa suuresti liikenteen sujuvuuteen koko maassa. Nyt siitä on tulossa myös kansainvälisesti merkittävämpi.

Eurooppaan on parhaillaan rakenteilla Euroopan laajuinen liikenneverkosto (Trans-European Transport Networks, TEN-T), joka parantaa yhteyksiä alueen rautateiden, lentoasemien, teiden ja vesiväylien välillä. Ydinverkkoon (core network) kuulunut Suomen päärata on kesällä 2021 nostettu TEN-T-ydinverkkokäytäväksi (core network corridor). Päärata muodostaa nyt ydinverkkokäytävyyhteyden Ruotsin ja Baltian rataverkon kautta manner-Eurooppaan.

– Ydinverkkostatus tuo Suomen aivan uudella tavalla esiin Euroopan liikennöintikartalla ja kasvattaa myös mahdollisuuksia saada EU-rahoitusta suomalaisten rautateiden kehittämiseen, kertoo Etelä-Pohjanmaan liiton suunnittelujohtaja Antti Saartenoja.

Kuva: Heli Kaarre / Pirkanmaan liitto

Digitaalisuus ja ekologisuus vahvasti esillä rautateiden kehittämisessä

Suomessa on parhaillaan käynnissä kunnianhimoinen Digirata-hanke, jossa junien kulkua ohjaava järjestelmä digitalisoidaan. Tavoitteena on ottaa vuoteen 2040 mennessä käyttöön EU:n kehittämä ERTMS-järjestelmä (European Rail Traffic Management System). Järjestelmä on yleistymässä Euroopassa, ja sen on tarkoitus helpottaa myös rajat ylittävää liikennettä.

– Digitaalisen järjestelmän myötä voidaan pienentää junien kulkuvälejä, jolloin raiteille mahtuu kerralla nykyistä enemmän liikennettä. Tavalliselle matkustajalle tämä tulee näkymään jouhevampana matkantekona turhien pysähdysten vähentyessä, avaa Saartenoja uuden kulunvalvontajärjestelmän hyötyjä matkustajille.

Suuremmat liikennemäärät mahdollistava järjestelmä vastaa myös ilmastotavoitteisiin. Junaliikenteen kattavampi osuus liikennemarkkinoilla laskisi liikenteen päästöjä huomattavasti.

Tulevaisuuden kehitysmahdollisuuksia Etelä-Pohjanmaalla

Yksi Etelä-Pohjanmaan raideliikennettä hyödyttävä tulevaisuuden mahdollisuus on Tampere-Seinäjoki-ratavälin kaksiraiteistaminen. Tampere-Seinäjoki-väli on tällä hetkellä pääradan vilkkaasti yksiraiteinen osuus, ja kaksi raidetta nopeuttaisivat matkantekoa sekä vähentäisivät liikennehäiriöitä. Tampere-Seinäjoki-välin kaksiraiteistamisen kannalta saatiin hyviä uutisia heinäkuussa, kun yhteysvälin Tampere-Oulu kehittämissuunnitteluun myönnettiin EU:n tukea 2,5 miljoonaa euroa eli puolet kyseisen hankkeen suunnittelukustannuksista. Suunnittelurahalla on aloitettu mm. Lielähti-Lakiala-välin kaksoisraiteen yleissuunnittelu.

Lisäksi maakunnan liikenneasiantuntijat tekevät liikenne- ja viestintäministeriön suuntaan vaikutamistyötä sen eteen, että Seinäjokea ehdotettaisiin EU:lle TEN-T-verkon kaupunkisolmuksi (urban node) eli eri liikennevälineitä ja yhteysvälejä yhdistäväksi liikennekeskukseksi.

– Status kaupunkisolmuna toisi Seinäjoelle lisää näkyvyyttä EU-alueella sekä rahoitusmahdollisuuksia liikenneinfran parantamiseen. Lisäksi kaupunkisolmut ovat varmasti vahvoilla yritysten miettiessä uusia toimipaikkoja, kertoo Etelä-Pohjanmaan liiton suunnitteluinsinööri **Jani Palomäki**.

Kerro kantasi

 Euroopan tulevaisuus-konferenssi

Millaisessa Euroopassa sinä haluaisit elää? Jaa näkemyksesi Euroopan tulevaisuuskonferenssin verkkoalustalla osoitteessa futureu.europa.eu. Alusta tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia osallistua ideointiin Euroopan tulevaisuudesta:

- ✦ Jaa ideasi ja kommentoi muiden ideoita
- ✦ Osallistu tapahtumiin
- ✦ Järjestä omia tapahtumia

Villimpi Länsi

Menestystarinoita Länsi-Suomesta

Villimpi Länsi -verkkosivuilla esitellään Suomen läntisten maakuntien EU-hankerahoituksen menestystarinoita ohjelmakaudelta 2014–2020. Hankkeita toteutetaan vuoteen 2023 saakka. Tutustu näihin edistyksellisiin EU-hankkeisiin osoitteessa villimpilansi.fi!

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kuva: Iris Aarola

Hanna Meriläinen
projektikoordinaattori
040 024 1813

Iris Aarola
viestintäassistentti
040 568 9972

**Onko sinulla kysyttävää
Euroopan unionista?
Haluatko osallistua
keskusteluun Euroopan
tulevaisuudesta?**

Ota rohkeasti yhteyttä
Etelä-Pohjanmaan
EU-tietokeskukseen!

Yhteystiedot
eu-tietokeskus@etela-pohjanmaa.fi
040 024 1813

Kampusranta 9 C,
60101 Seinäjoki

www.epliitto.fi/eu-tietokeskus

Sähköposti
etunimi.sukunimi@etela-pohjanmaa.fi

EuropeDirect_EP

EuropeDirect_EP

EuropeDirectEP

EUROPE DIRECT
Etelä-Pohjanmaa